

سازمان مجتبی‌ترین کشور
معاونت امور توانبخشی

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان (غیر دولتی روزانه توانبخشی - آموزشی تلفیقی)

۱۴۰۲

به نام خنمرا

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان

غیردولتی روزانه توانبخشی - آموزشی تلفیقی

(ظرفیت ۵۰ نفر)

مقدمه

نظر به اینکه بر اساس لایحه قانونی تشکیل سازمان بهزیستی کشور (مصوب سال ۵۹/۰۳/۲۴) و بند (۷) ماده (۲۶) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب سال ۸۰/۱۱/۲۷ مجلس شورای اسلامی)، صدور پروانه فعالیت برای ایجاد مراکز توانبخشی با هدف گسترش و ارتقاء سطح کیفی ارائه خدمات آموزشی، توانبخشی، مراقبتی به گروه هدف در جهت نیل به توانمندسازی آنان و کاهش تصدی گری دولت، بر عهده سازمان بهزیستی کشور بوده و به موجب جزء (۸) بند (پ) ماده (۵۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب سال ۹۶/۰۱/۱۶ مجلس شورای اسلامی) نیز این سازمان متولی ارائه خدمات حمایتی و توانبخشی به کلیه معلولان و سالمندان نیازمند جامعه و مرجع صدور پروانه تاسیس و فعالیت مراکز توانبخشی می‌باشد، این دستورالعمل در اجراء قوانین فوق، با هم اندیشی متخصصان و کارشناسان مرتبط در سازمان بهزیستی کشور، بهزیستی استان‌ها، انجمن مراکز غیردولتی توانبخشی و انجمن‌های علمی، در سال ۱۴۰۲ بازنگری و تنظیم شده و پس از تصویب در شورای مدیران حوزه توانبخشی، به منظور اجراء ابلاغ می‌گردد.

ماده ۱

تعاریف

۱-۱: فرد دارای معلولیت (توانخواه)

فردی است که به علت آسیب فیزیکی (جسمی، حرکتی، حسی)، ذهنی و یا روانی دچار محدودیت قابل توجه و مستمر در عملکرد فردی و یا اجتماعی بوده و در این دستورالعمل فرد دارای معلولیت متناسب با تعاریف مندرج در دستورالعمل‌های تخصصی مراکز روزانه توانبخشی - آموزشی متناظر^۱ قابل تعریف می‌باشد.

۱-۲: کودک با تاخیر رشدی

کودکی است که به دلیل وقفه‌های قابل توجه در یک یا چند حیطه رشدی، در زمینه مهارت‌های گفتاری، شنوایی، بینایی، حرکتی، اجتماعی و شناختی از بدو تولد تا سن قبل از مدرسه دچار مشکل بوده و در صورت دریافت مداخلات بهنگام، به مراحل رشد طبیعی باز خواهد گردید. در واقع این عبارت برای کودکانی به کار می‌رود که خصوصیات برجسته تحولی در حیطه‌های حرکتی، شناختی، عاطفی و اجتماعی که با توجه به سنشان از آنها انتظار می‌رود را بروز نداده‌اند.

^۱ منظور از مرکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر، مرکزی است که فعالیت آن در قالب یک فعالیت برای مرکز تلفیقی تعریف شده و در پروانه‌های مرکز به ثبت رسیده است. به عنوان مثال مراکز متناظر مرکز روزانه توانبخشی آموزشی تلفیقی با فعالیت‌های جسمی حرکتی و اتیسم؛ مرکز روزانه توانبخشی آموزشی ویژه اختلالات جسمی حرکتی و مرکز روزانه توانبخشی آموزشی ویژه اختلال طیف اتیسم بوده و دستورالعمل تخصصی مراکز برشمرده مبنای فعالیت مرکز تلفیقی مذکور، با لحاظ شرایط مندرج در این دستورالعمل‌ها، خواهد بود.

تبصره ۱: برای ارائه خدمت به کودکان با تاخیر رشدی، مرکز روزانه تخصصی متناظر با تاخیر رشدی و فعال در شهرستان، از اولویت ارجاع برخوردار است و در صورت نبود مرکز مذکور، مرکز غیردولتی روزانه توانبخشی - آموزشی تلفیقی، مجاز به پذیرش کودکان موضوع این تبصره بوده و نیز لحاظ نظر خانواده در انتخاب نوع مرکز، ضروری است.

تبصره ۲: در صورت تخصیص کد توسط کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت، به کودکان با تاخیر رشدی، این کد حداکثر دو سال اعتبار داشته و موضوع در برگه معرفی کودک به مرکز درج و مرکز موظف به ارجاع کودک برای شرکت در کمیسیون، در فاصله های ۶ ماهه است.

تبصره ۳: در صورت عدم تخصیص کد توسط کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت، به کودکان با تاخیر رشدی، تشکیل پرونده در بهزیستی شهرستان و ارجاع کودک به مرکز روزانه (با رعایت اولویت مندرج در تبصره یک این ماده)، برای دریافت خدمات در بازه زمانی ۶ ماه و مستندسازی بهبود عملکرد کودک و در صورت نیاز تخصیص کمک هزینه (یارانه) الزامی است. در صورت رضایت خانواده و تایید بهبود عملکرد کودک در پایان ۶ ماه مذکور، امکان استمرار و تکرار فرایند اخیر تا سقف ۲ سال مجاز است.

۱-۳: مرکز غیردولتی روزانه توانبخشی - آموزشی تلفیقی

به مرکزی اطلاق می‌گردد که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از سازمان بهزیستی تأسیس گردیده و برابر ضوابط و مقررات مندرج در این دستورالعمل و دستورالعمل‌های متناظر فعالیت، به صورت روزانه به توانخواهان از سنین شیرخوارگی تا بزرگسالی و خانواده ایشان ارائه خدمت می‌نماید. این مرکز می‌تواند علاوه بر ارائه خدمات در نوبت صبح، نسبت به ارائه خدمات در نوبت بعدازظهر نیز اقدام نماید.

تبصره ۱: این مرکز فقط در شهرستان‌های با کمتر از ۱۵۰ هزار نفر جمعیت و دارای حداکثر یک مرکز روزانه توانبخشی آموزشی و یا بدون هیچ مرکز روزانه توانبخشی آموزشی و در هر دو صورت، با حداقل ۲۰ نفر پشت نوبت هر فعالیت (با ثبت اطلاعات افراد پشت نوبت در بانک مربوطه)، مجوز تأسیس خواهند داشت.

تبصره ۲: تأسیس مراکز تلفیقی فقط با فعالیت‌های: روزانه توانبخشی آموزشی ویژه اختلالات رشدی، هوشی، جسمی حرکتی، ضایعه نخاعی، شنوایی، بینایی و اتیسم امکان پذیر است.

تبصره ۳: تعیین فعالیت‌های مرکز تلفیقی با پیشنهاد بهزیستی استان و تایید دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان صورت می‌گیرد.

تبصره ۴: ذکر فعالیت‌های مرکز تلفیقی در تابلوی مرکز الزامی نبوده ولیکن درج آن در پروانه‌های موافقت اصولی، فعالیت و مسئول فنی ضروری است.

تبصره ۵: حداقل تعداد فعالیت در مراکز تلفیقی ۲ و حداکثر فعالیت ۳ می‌باشد.

تبصره ۶: تعداد فعالیت بیش از ۳، در موارد خاص و با پیشنهاد بهزیستی استان و تایید دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان مجاز خواهد بود.

تبصره ۷: تغییر فعالیت مرکز تلفیقی به تک فعالیتته و یا برعکس، با اخذ نظر موافق دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان و طی مراحل قانونی معمول، امکان پذیر است.

شرایط تخصصی متقاضی و مسئول فنی

۲-۱: شرایط تخصصی متقاضی:

۲-۱-۱- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی دکترای پزشکی عمومی و یا کارشناسی ارشد و بالاتر در رشته های کاردرمانی، گفتاردرمانی، شنوایی شناسی، بینایی سنجی، فیزیوتراپی، ارتوپدی فنی، روان شناسی، مدیریت و مشاوره توانبخشی، از دانشگاه های مورد تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی با معدل حداقل ۱۵ در دو مقطع تحصیلی متوالی

۲-۱-۲- انطباق مدرک تحصیلی متقاضی، حداقل با یکی از فعالیت های مرکز تلفیقی، در مراکز متناظر روزانه توانبخشی آموزشی

۲-۱-۳- دارا بودن گواهی شرکت در دوره های آموزشی مرتبط با فعالیت مرکزی که قصد تاسیس آن را دارد، حداقل به مدت ۴۰ ساعت

۲-۱-۴- سابقه کار مرتبط با توانخواهان خدمت گیرنده از مرکز، حداقل به مدت ۲ سال

۲-۱-۵- تایید صلاحیت علمی و تجربی متقاضی، مبتنی بر رزومه و مستندات مرتبط، در دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان

۲-۱-۶- تایید صلاحیت علمی و تجربی متقاضی، در مصاحبه تخصصی معاونت توانبخشی استان

تبصره ۱: در مناطق کم برخوردار، با گواهی بهزیستی استان مبنی بر نبود متقاضی با شرایط مندرج در این بند و تایید دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان، تاسیس مرکز با مدرک تحصیلی کارشناسی در رشته های تحصیلی فوق، امکان پذیر است.

تبصره ۲: افرادی که واجد شرایط و متقاضی دریافت پروانه مسئولیت فنی مرکز خود می باشند، در اولویت تاسیس قرار دارند.

۲-۲: شرایط تخصصی مسئول فنی:

۲-۲-۱- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی دکترای پزشکی عمومی و یا کارشناسی و بالاتر در رشته های کاردرمانی، گفتاردرمانی، شنوایی شناسی، بینایی سنجی، فیزیوتراپی، ارتوپدی فنی، روانشناسی، علوم تربیتی (با گرایش کودکان استثنایی)، مدیریت و مشاوره توانبخشی، از دانشگاه های مورد تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی با معدل حداقل ۱۵ در دو مقطع تحصیلی متوالی

۲-۲-۲- سابقه کار مرتبط با افراد دارای معلولیت حداقل به مدت ۱ سال

تبصره ۳: انطباق مدرک تحصیلی مسئول فنی، حداقل با یکی از فعالیت های مرکز تلفیقی، در مراکز متناظر روزانه توانبخشی آموزشی، الزامی است.

تبصره ۴: با هماهنگی و تایید بهزیستی استان و دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی و پس از انتشار دو نوبت آگهی جذب توسط صاحب امتیاز در روزنامه های کثیرالانتشار و نبود مسئول فنی تمام وقت، امکان بکارگیری دو مسئول فنی پاره وقت در رشته های مجاز به دریافت پروانه مسئولیت فنی مرکز، با تعیین روز و یا ساعت مسئولیت در پروانه، وجود داشته و مشابه مراکز تک مسئول فنی، در تمام ساعات فعالیت مرکز، باید حداقل یک مسئول فنی حضور داشته

باشد

تبصره ۵: در فاصله دریافت پروانه فعالیت تا راه اندازی مرکز، کاربرینی صاحب امتیاز و مسئول فنی از مراکز متناظر با فعالیت مرکز تلفیقی، حداقل به مدت یک هفته، با هماهنگی بهزیستی استان، ضروری است.

تبصره ۶: برای مراکز برگزار کننده دوره های کاربرینی، در چک لیست ارزشیابی مرکز امتیاز قائل خواهد گردید.

تبصره ۷: برای افرادی که پیش از ابلاغ این دستورالعمل و بر مبنای مفاد دستورالعمل های پیشین موفق به اخذ پروانه های موافقت اصولی، فعالیت و مسئول فنی گردیده اند، شرایط مندرج در دستورالعمل های زمان اخذ مجوز و یا تمدید، جاری خواهد بود.

ماده ۳

ضوابط پذیرش و شرایط ترخیص

۳-۱: ضوابط پذیرش

- در این دستورالعمل ضوابط پذیرش فرد دارای معلولیت متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و دستورالعمل های تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر خواهد بود.

۳-۲: شرایط ترخیص

- در این دستورالعمل شرایط ترخیص فرد دارای معلولیت متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و دستورالعمل های تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر خواهد بود.

ماده ۴

فرایند ارائه خدمات در مرکز

پس از طی مراحل پذیرش، فرایند ارائه خدمات در مرکز به ترتیب ذیل صورت می پذیرد.

۴-۱- ارزیابی تخصصی اولیه توسط اعضای تیم تخصصی

۴-۲- برگزاری جلسه توجیهی توسط مسئول فنی، برای عضو پیگیر خانواده و شرح روند اقدامات و خدمات مرکز (نظیر معرفی کارکنان و ذکر نوع تخصص و نوع و میزان کمکی که می توانند به فرد و خانواده بنمایند و تعیین حدود نسبی انتظارات خانواده و مدت زمان لازم برای حضور فرد در مرکز برای دستیابی به نتایج بهتر و ...) و ذکر وظایف متقابل خانواده (شامل نحوه تعامل با مرکز، آماده سازی فرد برای حضور مستمر در مرکز، پیگیری توانبخشی در خانه، پرداخت سهم مشارکت و) و نیز معرفی سلسله مراتب ارائه پیشنهادات و انتقادات خانواده (شامل مذاکره با مسئول فنی، شرکت در نظرسنجی خدمات، مذاکره با کارشناس بهزیستی شهرستان یا استان و استفاده از سامانه بازرسی)

۴-۳- تشکیل پرونده تخصصی توانبخشی، آموزشی

۴-۴- تعیین اهداف توانبخشی توانخواه (کوتاه و بلند مدت)، به منظور توانمندسازی، جبران محدودیت های عملکردی و دستیابی وی به سطح بالاتری از مشارکت در زندگی فردی و اجتماعی و نهایتاً افزایش کیفیت زندگی؛ در یک بازه زمانی مشخص - توسط تیم تخصصی - در جلسه گروهی

- ۴-۵- تدوین و طراحی برنامه توانبخشی، منطبق با اهداف فوق و با مشخص شدن شرح وظایف هر یک از اعضای تیم
- ۴-۶- تعیین و تدوین سرفصل و برنامه‌های آموزشی و سطح بندی بر اساس توانمندی‌ها و علایق گروه هدف
- ۴-۷- اجرای برنامه آموزشی و توانبخشی و ثبت کلیه اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات پیگیری در پرونده تخصصی
- ۴-۸- نظرسنجی دوره ای از خانواده ها، به صورت الکترونیک و بر مبنای شیوه نامه ابلاغی از سوی دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان
- ۴-۹- تشکیل گروه "پیوند خانه و مرکز" با حضور خانواده های منتخب و کارکنان مرکز، بر مبنای شیوه نامه ابلاغی از سوی دفتر توانبخشی آموزشی، حرفه ای و توانپزشکی سازمان
- ۴-۱۰- برگزاری جلسات Case Conference حداقل هر ۶ ماه یکبار بنا به تشخیص تیم توانبخشی- با حضور مربی، تیم توانبخشی، حداقل یکی از والدین توانخواه و بررسی نتایج ارزیابی‌های دوره‌ای به منظور مشخص شدن وضعیت پیشرفت و در صورت نیاز تعدیل در برنامه آموزشی و توانبخشی فعلی
- ۴-۱۱- مستندسازی جلسات ارزیابی‌های اولیه و دوره‌ای (حداقل یک بار در سال) به صورت فایل تصویری (مشخص شده با نام و نام خانوادگی توانخواه و تاریخ ارزیابی)
- ۴-۱۲- آماده سازی توانخواه و خانواده جهت دستیابی به سطوح بالاتر

ماده ۵

خدمات

در این دستورالعمل خدمات توانبخشی آموزشی و هنری ورزشی، متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و برآیندی از ماده ۵ دستورالعمل های تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر خواهد بود و با توجه به تفاوت ضوابط شمول کمک هزینه (یارانه) به توانخواهان، دو تبصره ذیل عنوان می‌گردد:

- تبصره ۱:** شمول کمک هزینه (یارانه) به توانخواهان تحت پوشش سازمان (با یا بدون گواهی کمیسیون تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت)، تا سقف ظرفیت اسمی (در صورت تامین از سوی سازمان)، مجاز می‌باشد.
- تبصره ۲:** کمک هزینه (یارانه) کامل در هرماه (در صورت تامین از سوی سازمان) به ازای حداقل حضور خدمت گیرنده در مرکز، به تعداد ۱۵ روز در ماه و برخورداری از خدمات مرکز، تعلق خواهد گرفت و حضور کمتر منجر به شمول یارانه به صورت روز شمار خواهد گردید ولیکن در تمام روزهای فعالیت مرکز، خدمت گیرندگان مجاز به حضور در مرکز و دریافت خدمات بوده و مرکز موظف به پاسخگویی است.

نیروی انسانی

۶-۱: نیروی انسانی تخصصی

در این دستورالعمل نیروی انسانی تخصصی از نظر مدرک تحصیلی، متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و دستورالعمل تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر تعیین گردیده و میزان حضور نیروی انسانی تخصصی نیز تابع تعداد خدمت گیرندگان و نوع معلولیت ایشان خواهد بود.

تبصره ۱: حضور کارکنان تخصصی در مرکز باید به میزانی باشد که هر فرد دارای معلولیت مرتبط با تخصص این افراد؛ حداقل در نیمی از روزهای حضور در مرکز، از خدمات مستقیم کارکنان تخصصی مذکور بهره مند شود.^۳

تبصره ۲: در هر روز علاوه بر مسئول فنی، حداقل یک نفر از کارشناسان تخصصی مرتبط با نیاز افراد دارای معلولیت، باید در مرکز حضور تمام وقت داشته باشد.^۴

تبصره ۳: در هر روز علاوه بر مسئول فنی، بجای یک کارشناس تخصصی تمام وقت می تواند دو کارشناس تخصصی نیمه وقت در مرکز حضور داشته باشند.

تبصره ۴: هریک از نیروی انسانی تخصصی (به جز مربی) در صورت انطباق شرایط با مسئول فنی، می تواند به عنوان مسئول فنی معرفی شود.

تبصره ۵: هیچکدام از نیروهای تخصصی نمی توانند به عنوان مربی آموزشی در مرکز فعالیت نمایند.

۶-۲: نیروی انسانی غیر تخصصی

خدمه یا کمک مربی: یک نفر

شرح وظایف نیروی انسانی

در این دستورالعمل شرح وظایف نیروی انسانی، متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و دستورالعمل تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر تعیین می گردد.

^۳ به عنوان مثال، یک کودک با اختلالات شنوایی در یک مرکز تلفیقی که دارای فعالیت اختلالات شنوایی است، باید حداقل ۵ روز از ۱۰ روز حضور ماهانه در مرکز، به طور مستقیم از خدمات کارشناس گفتاردرمانگر و یا شنوایی شناس برخوردار شود. بدیهی است در ۵ روز باقیمانده، خدمات از طریق مربیان آموزشی پیگیری خواهد گردید و خانواده نیز در زمینه نحوه تمرین با وی آموزش خواهد دید.

^۴ به عنوان مثال یک مرکز تلفیقی با فعالیت های جسمی حرکتی و رشدی هوشی، که دارای مسئول فنی روان شناس است، در هر روز فعالیت باید غیر از روان شناس یک نفر از کارشناسان تخصصی مذکور در دستورالعمل های متناظر را در مرکز داشته باشد (منظور یک نفر از کارشناسان کاردرمانگر، فیزیوتراپیست و یا گفتاردرمانگر می باشد).

فضای فیزیکی

در این دستورالعمل فضای فیزیکی، متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و دستورالعمل تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر تعیین می گردد.

ماده ۹

تجهیزات و لوازم تخصصی

در این دستورالعمل تجهیزات و لوازم تخصصی، متناسب با فعالیت های تعریف شده در مرکز تلفیقی و دستورالعمل تخصصی مراکز روزانه توانبخشی آموزشی متناظر تعیین می گردد.

نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی	نام و نام خانوادگی
کارشناس	ریس گروه	معاون دفتر	مدیر کل دفتر	معاون
-دکتر فرزانه غنیمی	دکتر مریم پورسید	مجید عابدی	دکتر زهرا نوع پرست	دکتر فاطمه عباسی
-دکتر فرزانه معتمدی				
-دکتر بیتا نکته دار				